

Matica slovenská na rázcestí

Obnova našej národnej ustanovizne nie je možná bez prijatia nového zákona o Matici slovenskej

Matica slovenská bola v roku 1863 založená ako národná ustanovizeň napomáhajúca rozvoju národného života, inštitucionalizovaných základov zbierkotvornej činnosti a vedy v oblasti histórie, literárnej vedy, jazykovedy, knihovedy. Poslaním Matice slovenskej bolo zjednotiť „milovníkov národa a života slovenského“, aby spoločnými silami pracovali na pozdvihnutí vzdelanostnej úrovne národa a tým aj na jeho materiálnom zveľad'ovaní. Toto poslanie chceli matiční zakladatelia dosiahnuť pestovaním vedy a umenia, podporovaním vedcov a umelcov a vzdelávaním národa. Matica slovenská, počas svojej krátkej existencie, položila základy slovenskej profesionálnej vede, ktorej nebývalý rozvoj nastal v nasledujúcom storočí.

Matica slovenská po svojom oživotvorení v roku 1919

Po oživotvorení v roku 1919 bola Matica slovenská jedinou organizovanou vedecko-výskumnou základňou na Slovensku, v rámci ktorej sa začala organizovať aj členská základňa, ako podporné občianske hnutie. Matica slovenská bola od svojho ustanovenia predovšetkým inštitúciou so zameraním na zbierkotvornú, vedeckú, vydavateľskú, osvetovú a vzdelávaciu činnosť. Ochraňovala slovenské kultúrne dedičstvo, podporovala mladé talenty, vydávala pôvodnú slovenskú literatúru a významnou mierou sa podieľala aj na propagácii slovenskej kultúry vo svete. Hlavným poslaním členskej základne bolo napomáhať inštitučnej časti Matice slovenskej pri plnení jej úloh v oblasti vedy, kultúry, osvetovej a výchovnej činnosti. Členská základňa nadobudla masový charakter (viac ako 100 000 organizovaných členov) v rokoch 1948 – 1950 a v rokoch 1968 – 1969.

Pozoruhodný rozvoj Matice slovenskej nastal v rokoch 1939 – 1950, a to vo všetkých oblastiach jej spoločenského, kultúrneho a vedeckého pôsobenia. Významnou mierou k tomu prispelo založenie Slovenskej národnej knižnice v roku (1941) a tlačiarne Neografia úč. spol. v Turčianskom Sv. Martine (1943), ktorá umožnila Matici slovenskej plniť jej rozsiahly vydavateľský program. Matica slovenská sa stala nielen finančne nezávislou ustanovizňou, ale prostredníctvom svojich základín bola nápomocná aj pri podpore mladých talentoch, ochrane národného dedičstva, rozširovaní slovenskej literatúry do škôl a v neposlednom rade aj pri pomoci zahraničným Slovákom a propagácii slovenskej kultúry vo svete. Od svojho založenia až do roku 1948 sa Matica slovenská riadila svojimi vlastnými stanovami. V období rokov 1948 – 1953 zásahmi štátu prechádzala často protichodnými úpravami, ktoré nakoniec vyústili v roku 1954 do prijatia zákona Slovenskej národnej rady o Matici slovenskej ako Národnej knižnici a knihovedného ústavu (zák. č. 4/1954 Sb. n.), čím sa vlastne dovŕšilo jej úplné poštátne. V ďalšom období úlohy a vnútornú štruktúru Matice slovenskej upravovali štatúty, vydávané poverenctvom kultúry (1954, 1961).

Obnovenie členskej základne Matice slovenskej v roku 1968

Obnovenie členskej základne a mohutný nárast členstva v roku 1968 si vyžiadalo prijatie nového zákona o Matici slovenskej (zák. č. 97/1968 Zb.), ktorý umožnil rozvoj inštitučnej i spolkovej činnosti. Tento riadiaci model trval síce len krátko, ale už v tomto období sa začali prejavovať tendencie stavať členskú základňu ako prioritnú vo vzťahu k inštitučnej zložke. Vrcholným orgánom Matice slovenskej (vrátane jej inštitučnej zložky) bolo podľa nového zákona valné zhromaždenie, ktoré rozhodovalo o zásadných otázkach zamerania a činnosti Matice slovenskej. Pritom zástupcovia inštitučnej zložky tvorili len nepatrnú časť delegátov valného zhromaždenia, ktorí pritom rozhodovali o celej Matici slovenskej, vrátane inštitučnej zložky. Táto veľmi nepriaznivá situácia sa premietla aj do personálneho obsadenia orgánov Matice slovenskej, výboru a predsedníctva, v ktorých dominovali zástupcovia spolkovej časti, čo vyvolávalo v Matici nezhody a napätie.

V nadväznosti na viac ako storočnú tradíciu bolo v zákone o Matici slovenskej (1968) zakotvené, že Maticu spravuje predstaviteľ inštitučnej časti, správca, ktorého vymenúva a odvoláva Predsedníctvo SNR na návrh výboru Matice slovenskej. V nadväznosti na osvedčenú matičnú prax z rokov 1919 – 1954 sa štatutárnym orgánom Matice stal správca Matice slovenskej a nie predseda Matice slovenskej. Predsedu Matice slovenskej volilo valné zhromaždenie a ako volený funkcionár reprezentoval spolkovú zložku. Predseda nebol v pracovnom pomere v Matici slovenskej a tak, ako aj iní volení funkcionári (predseda Dozorného výboru MS, podpredsedovia výboru MS) vykonával funkciu bez nároku na plat a honorár. Volebné funkcie v Matici slovenskej boli vždy vykonávané bez nároku na finančné ohodnotenie. Dobrovoľná, nezištná práca „na národa roli dedičnej“ tvorila totiž podstatu matičného života.

Počas normalizácie bola činnosť inštitučnej zložky značne limitovaná a spolková činnosť bola takmer úplne zredukovaná. Mieste odbory Matice slovenskej boli presunuté do právomoci okresných národných výborov, respektíve príslušných osvetových zariadení. Matica slovenská, ako rozpočtová organizácia, bola riadená ministerstvom kultúry (zák. č. 167/1973 Zb.) a ďalšie jej pôsobenie bolo upravované štatútmi (1974, 1983). V tomto normalizačnom modeli došlo k aj zásadnej zmene v otázke štatutára. Maticu slovenskú už nezastupoval jej správca, ale predseda Matice slovenskej, ktorý bol ministrovi kultúry priamo zodpovedný za dodržiavanie zásad štátnej politiky a celej činnosti Matice slovenskej. Maticu slovenskú riadil kolektívny orgán – výbor Matice slovenskej. Predsedu, ako aj členov výboru, menoval a odvolával minister kultúry, na návrh výboru. Zo správcu Matice slovenskej sa stal subalterný úradník, ktorý zabezpečoval plnenie uznesení výboru. Správcu, rovnako ako predsedu, vymenúval a odvolával minister kultúry na návrh výboru. Za svoju činnosť sa takisto zodpovedal ministrovi kultúry. Predseda a správca sa stali platenými zamestnancami Ministerstva kultúry SSR.

Obnovenie spolkovej činnosti Matice slovenskej v roku 1990

Kvalitatívne nová situácia nastala po novembri 1989 demokratizačným procesom a opätovným, spontánnym obnovovaním členskej základne. Rozporuplný vývoj pred valným zhromaždením (10. – 11. augusta 1990) však pre vnútromatičné rozpory nevyústil do schválenia potrebného návrhu nového zákona o Matici slovenskej. V dôsledku snáh časti činovníkov spolkovej zložky, na čele s bývalým predsedom Viliamom Grúskom, zneužiť Maticu slovenskú na politické ciele, prijala Slovenská národná rada v máji 1990 len novelizáciu starého a vývojom už prekonaného normalizačného zákona z roku 1973. Táto novela umožnila inštitucionalizáciu členskej základne, a to aj na úkor ústavov a odborných pracovísk, ktoré pritom ako jediné plnili zo zákona úlohy zadané Matici štátom. V Matici slovenskej sa začala presadzovať tendencia podriaďovania inštitučnej časti (ústavov a odborných pracovísk) spolkovému hnutiu, ako aj snahy presunúť ťažisko činnosti Matice slovenskej z oblasti vedy a kultúry do oblasti spoločenskej a politickej. Naviac, nástupom nového predsedu, Jozefa Markuša, sa čím ďalej tým viac koncentrovala moc v rukách predsedu, najmä vo finančnej a podnikateľskej oblasti.

Dovtedajší, vývojom osvedčený „správcovský systém“, sa v 90. rokoch konfliktne menil na centralizačný „predsednícky systém“, so značným deficitom demokracie. V Matici slovenskej začala jednoznačne dominovať spolková zložka, čo upravil i zákon SNR č. 196/1991 Zb. z 26. apríla 1991. Inštitučná zložka si však ešte udržala čiastočnú autonómiu a väzbu na ministerstvo kultúry (správcu na návrh výboru Matice slovenskej menoval minister kultúry), ale stupňujúce napätie medzi oboma zložkami Matice slovenskej, s rozdielnymi funkciami v neživotaschopnom centralizačnom modeli riadenia, ďalej narastalo (napr. Slovenská národná knižnica, s ohľadom aj na medzinárodné projekty, sa dožadovala v rámci Matice slovenskej postavenia autonómnej právnickej osoby; zásahy spolkovej zložky do právnej subjektivity maticných ústavov; pri nakladaní s finančnými prostriedkami sa uprednostňovala spolková zložka na úkor inštitučnej zložky, ktorá, na rozdiel od spolkovej časti, ako jediná plnila zo zákona konkrétne úlohy zverené Matici slovenskej štátom a pod.).

Hrubý zásah do života Matice slovenskej

Zákon NR SR č. 68/97 Z. z. z 13. februára 1997 sa stal typickým „mačkopsom“ šitý na mieru autokratického predsedu. Umožnil síce v rámci Matice slovenskej organizovanie inštitučných pracovísk ako právnických osôb plniacich štátom zverené úlohy, ale de facto ponechal rozhodovacie orgány (valné zhromaždenie, výbor Matice slovenskej, predseda Matice slovenskej) plne závislé na členskej základni s prioritami maticnej spolkovej činnosti reprezentovanými najmä domami, oblastnými pracoviskami a miestnymi odbormi. Veľmi skoro sa prejavila konfliktnosť a neudržateľnosť tohto kontroverzného modelu a umelej „jednoty“ Matice slovenskej. Prijatie nového zákona o Matici slovenskej viedlo v konečnom dôsledku k obmedzovaniu maticnej demokracie, nevidanej centralizácii moci v rukách predsedu a k vytvoreniu autokratického systému riadenia, podobnému z čias normalizácie. Nedemokratické monštrum, ktoré v Matici vytvoril bývalý predseda Jozef Markuš, nakoniec zomlelo aj jeho. Markuš však v Matici otvoril dvere rôznym „zlatokopom“, ktorí si z nej

urobili sociálny, zaopatrovací ústav. Jeho neschopní, kontroverzní nástupcovia na poste predsedu Matice slovenskej, Marián Tkáč a Marián Gešper, nielenže vnútorne rozložili a znefunkčnili Maticu slovenskú, ale jeho autokratický systém dovedli až na vrchol dokonalosti. Výsledkom je, že Matica slovenská, zovretá v legislatívnej kazajke autokratického systému, nie je v súčasnosti schopná obrodíť sa vlastnými silami a obnoviť demokratické pomery v tejto našej najstaršej národnej inštitúcii.

Zlúčenie verejnoprávnosti matičných inštitúcií, plniacich úlohy zverené štátom, s činnosťou občianskeho (matičného) združenia, sa ukázalo ako nerovnovážne, neživotaschopné, vedúce k vnútornému rozkladu a znefunkčneniu. Maticu slovenskú úplne ovláda spolková zložka na čele s volenými, platenými funkcionármi. Autokratický model Matice slovenskej na čele s predsedom znemožňuje prehľadnosť pri nakladaní s finančnými prostriedkami zo štátneho rozpočtu. Finančné prostriedky nie sú prioritne nasmerované na rozvoj ústavov a odborných pracovísk, ktoré ako jediné plnia úlohy zadané štátom, a nie sú nasmerované ani na plnenie úloh, ktoré je Matica slovenská povinná zabezpečiť. V rozpore s matičnou tradíciou a poslaním Matice slovenskej je v súčasnosti absolútna väčšina finančných prostriedkov nasmerovaná pre potreby spolkovvej zložky a na mzdy volených funkcionárov. Nedemokratický model usporiadania a riadenia je neúnosný a znemožňuje Matici slovenskej, aby mohla plniť svoje poslanie.

Rozbitie inštitučnej časti Matice slovenskej

Dezintegračný proces v Matici slovenskej vyústil v roku 2000 prijatím tzv. knižničného zákona (zák. NR SR č. 183/2000 Z.z.), ktorým sa menil i zákon o Matici slovenskej, do odlúčenia Slovenskej národnej knižnice a Pamätníka národnej kultúry do novej organizácie, štátnej rozpočtovej Slovenskej národnej knižnice. V podstate, po roku 1948, to bolo druhé poštátnenie Matice slovenskej, ktoré sa realizovalo pod gesciou nekultúrneho, cynického ministra kultúry Milana Kňažka, opájajúceho sa svojou mocou. Následne sa ukázalo, že delimitácia majetku, zbierok a pracovísk bola nielen komplikovaná, ale v mnohom, ani za desaťročie, nezavŕšená a predpokladaná súčinnosť Slovenskej národnej knižnice s Maticou doposiaľ viazne na mŕtvom bode. Okyptená Matica slovenská však ani za dvadsať rokov od účinnosti knižničného zákona a vnútornej ruptúry, spôsobenej odňatím tradičných inštitúcií, sa nedokázala vyrovnáť s novým postavením a zotrúva na prekonanom, nefunkčnom systéme riadenia, organizácie a hospodárenia, v ktorom inštitučné úlohy zverené jej štátom sú v úplnom úzadí a Matica slovenská, ovládaná spolkovou zložkou (výbor Matice slovenskej a platení volení funkcionári) nie je schopná ich plniť.

Ústavy a odborné pracoviská, ktoré zo zákona plnia úlohy určené štátom sú v súčasnosti znefunkčnené a z personálneho hľadiska totálne zdecimované. Mzdové prostriedky boli z ústavov presunuté do domov a oblastných pracovísk Matice slovenskej, ako aj na mzdy platených, volených funkcionárov, ktorých rady sa neustále rozširujú. Výsledkom je, že v súčasnosti z celkového počtu 66 zamestnancov Matice slovenskej pracujú len piati (7,6 %) ako vedeckí a odborní pracovníci. Na rozdiel od ostatných zamestnancov však práve títo piati zamestnanci plnia úlohy, ktorými štát poveril Maticu slovenskú a zvyšných 65 zamestnancov

(92,4 %) im je nápomocná. Tento absurdný nepomer, aký nemá obdobu, je ešte vypuklejší, keď si porovnáme, že Matica slovenská má 4 vedecké (odborné) pracoviská, v ktorých pracuje jeden – dvaja zamestnanci. Na druhej strane má Matica až 33 domov a oblastných pracovísk roztrúsených po celom Slovensku. Teda, viac ako tridsať domov a oblastných pracovísk napomáha štyrom zdecimovaným matičným ústavom pri plnení úloh, ktorými Maticu poveril štát. Väčšiu absurditu, spojenú s plytvaním peňazí daňových poplatníkov, si asi ťažko dokážeme predstaviť.

Takzvaná Mladá Matica je nelegitímna, ilegálna organizácia

Už za éry predsedu Matice slovenskej, Jozefa Markuša, začali sa po celom Slovensku, na úkor rozvoja inštitučnej časti, zakladať vo veľkom počte domy a oblastné pracoviská Matice slovenskej. V súčasnosti plnia mimoriadne dôležitú úlohu pri výbere a ovplyvňovaní delegátov, ktorí na valnom zhromaždení rozhodujú aj o voľbe platených funkcionárov Matice slovenskej. A práve o tieto, z finančného hľadiska lukratívne a dobre platené posty, sa v súčasnosti zvädza v Matici slovenskej najväčší zápas, v ktorom brat nepozná brata. Valné zhromaždenia Matice slovenskej sa zmenili nekultúrne, vulgárne hryzoviská, poznačené primitívnymi volebnými kortešačkami. Spolková časť, ktorá sa inštitucionalizovala prostredníctvom domov a oblastných pracovísk na úkor vedeckých ústavov, totálne ovládla Maticu slovenskú a diktuje inštitúcii svoju vôľu. Dôsledkom takéhoto absurdného stavu je, že po „voľbách“ na tohtoročnom valnom zhromaždení už nie je vo výbore zastúpený ani len jeden – jediný predstaviteľ ústavu. Výbor Matice slovenský je v podstate zložený výlučne z členov spolkovej časti. Pritom výbor s definitívnou platnosťou rozhoduje aj o vedeckých pracoviskách, o ich existencii, vedecko-výskumnom zameraní, personálnom budovaní, či finančnom zabezpečení. Tragédiou súčasnej Matice slovenskej je, že o týchto výsostne odborných otázkach rozhodujú vo výbore polovzdelaní nedoukovia, ktorí nemajú na to nielen príslušné vzdelanie, ale ani kvalifikáciu.

Naviac, bývalý predseda Matice slovenskej, Jozef Markuš, v snahe čo najdlhšie sa udržať vo svojej funkcii, proti vôli veľkej časti bývalého výboru vytvoril v Matici paralelnú, tieňovú štruktúru – takzvanú Mladú Maticu, ktorá v rozpore s dovtedajšou praxou rozdelila spolkovú časť podľa veku. Markuš umožnil tejto privilegovanej a vyslovene lobistickej štruktúre, združujúcej rôzne elementy, aby, na rozdiel od vedeckých a záujmových odborov, si mohla po celom Slovensku vytvárať organizácie s vlastnou právnou subjektivitou. Pritom podľa platného zákona NR SR o Matici slovenskej jedine Matica slovenská môže zriaďovať a zakladať ďalšie právnické osoby a utvárať pracoviská bez právnej subjektivity. Takúto činnosť nemôže vykonávať organizačná zložka Matice slovenskej, akou je takzvaná Mladá Matica.

Dozorný výbor Matice slovenskej na svojom riadnom zasadaní dňa 30. apríla 2021 prijal uznesenie, ktorým potvrdil, že zakladanie odborov takzvanej Mladej Matice, s vlastnou právnou subjektivitou, bolo a je v rozpore s platným zákonom NR SR a je protizákonné. Zakladanie takýchto odborov označil Dozorný výbor MS nielen za duplicitné (vo vzťahu ku kompetenciám Matice slovenskej, tak ako sú definované v zákone NR SR o Matici

slovenskej), ale aj za nelegálne. Dozorný výbor Matice slovenskej pred konaním tohtoročného valného zhromaždenia upozornil vedenie Matice slovenskej, ako aj vedenie Mladej Matice, že takzvaná Mladá Matica je „de facto nelegálna organizácia“. Dozorný výbor MS svojim jednomyseľne schváleným uznesením „pozastavil činnosť a kompetencie duplicitných odborov Mladej Matice“. Rozhodnutím najvyššieho kontrolného orgánu Matice slovenskej odbory tzv. Mladej Matice oficiálne „stratili oprávnenie nominovať členov MS do orgánov MS na valnom zhromaždení MS, ako aj delegovať delegáta na VZ MS 2021“. Vedenie Matice slovenskej, ako aj vedenie Mladej Matice, arogantným spôsobom ignorovali rozhodnutie Dozorného výboru Matice slovenskej. Tzv. Mladá Matica, v rozpore s právoplatným uznesením Dozorného výboru MS, nominovala na valnom zhromaždení svojich členov do orgánov Matice slovenskej. Týmto protiprávnym konaním vedenie Matice slovenskej na čele s kontroverzným predsedom Mariánom Gešperom, spochybnilo legitímnosť tohtoročného valného zhromaždenia Matice slovenskej, ako aj legitímnosť prijatých uznesení.

Vo výbore Matice slovenskej nie je žiaden zástupca matičných ústavov

Členovia tzv. Mladej Matice zohrávajú rozhodujúcu úlohu na valných zhromaždeniach pri matičných volebných kortešačkách. V konečnom dôsledku je to práve takzvaná Mladá Matica, ktorá v skutočnosti rozhoduje o tom, kto bude zvolený za člena výboru, predsedu Matice slovenskej, alebo predsedu Dozorného výboru MS. Vopred sa pripraví zoznam overených kandidátov, ktorý koluje po domoch a oblastných pracoviskách Matice slovenskej. Na základe tohto zoznamu je potom volený výbor, predseda Matice, či predseda Dozorného výboru. Kto sa nedostane na tento zoznam, nemá absolútne žiadnu šancu, aby bol zvolený do výboru Matice slovenskej. Tradičná matičná demokracia sa zmenila na frašku. Posledné škandalózne, nedemokratické voľby na valnom zhromaždení Matice slovenskej v Liptovskom Mikuláši jasne preukázali, že Matica slovenská sa ocitla v rukách tzv. Mladej Matice. Výsledkom tohto vývoja je, že do výboru Matice slovenskej nebol zvolený ani jeden – jediný zástupca ústavov!

Stanovy, prijímané členským valným zhromaždením a snemami, nevytvárajú žiadne predpoklady na napĺňanie spoločenských očakávaní a poslania Matice slovenskej. Novelizované Stanovy MS z roku 2019 v nebvývanej miere skoncentrovali moc v rukách predsedu. Pritom nie sú stanovené žiadne požiadavky na kvalifikačnú úroveň predsedu. Predsedom Matice slovenskej sa môže stať akákoľvek svojprávná osoba a to bez akéhokoľvek vzdelania. Pritom predseda je štatutárnym orgánom Matice slovenskej a je zodpovedný za jej celkovú činnosť. Kruh sa týmto uzavrel a Markušov autokratický model dosiahol vrchol svojej dokonalosti. Nie najvyšší výkonný orgán, výbor Matice slovenskej, rozhoduje o vymenúvaní a odvolávaní riaditeľov matičných ustanovizní a pracovísk, ale rozhoduje o tom autokratický vládca – predseda Matice slovenskej. Riaditelia a vedúci pracovníci odborných pracovísk sú úplne závislí na osobnej vôli predsedu, ktorý ich môže kedykoľvek z postov odvolať, respektíve prepustiť zo zamestnania. Tak, ako v časoch normalizácie, aj v súčasnosti sa zo správcu Matice slovenskej stal subalterný úradník, ktorého vymenúva a odvoláva predseda Matice slovenskej po schválení vo výbore a to opäť na návrh autokrata –

predsedu Matice slovenskej. Členovia výboru nemajú ani len možnosť navrhnúť podpredsedov výboru. Túto kompetenciu si opäť uzurpoval výlučne predseda Matice. Tajomníkov, ako aj vedeckého tajomníka Matice slovenskej vymenúva a odvoláva predseda a to bez prerokovania a schválenia výboru. Takáto koncentrácia moci v rukách jednotlivca nemá obdobu v matičných dejinách. Predseda pritom otvorene ignoruje právnu subjektivitu ústavov, pracovísk, vedeckých a záujmových odborov. Svoju vôľu, bez ohľadu na názor riaditeľa, alebo vedúceho pracoviska zasahuje do personálnych a finančných otázok, ako aj do vedecko-výskumnej, prezentačnej a publikačnej oblasti ústavov a vedeckých odborov. Pritom ale osobnú zodpovednosť za činnosť pracovísk nesú riaditelia a nie predseda Matice slovenskej.

Jediné východisko – prijať nový zákon NR SR o Matici slovenskej

Možno konštatovať, že zákon o Matici slovenskej z roku 1997, s jeho viacerými zmenami a úpravami, je už dávno prekonaný. Všeobecne sa pociťuje potreba novej zákonnej úpravy postavenia a poslania Matice slovenskej so zreteľným vymedzením úloh, ktoré jej zveruje štát a predovšetkým oddelením jej členského pôsobenia, spadajúceho do náplne občianskeho združenia, od inštitučnej časti. Nový zákon o Matici slovenskej musí vychádzať zo skúsenosti s aplikáciou predchádzajúcich zákonov vzťahujúcich sa na Maticu slovenskú, z opakujúcich sa problémov hospodárenia, nedostatočného plnenia štátom zverených úloh, ako aj z podnetov na zásadnú zmenu organizácie a riadenia verejnoprávnej ustanovizne. Z hľadiska úloh, ktoré zákonom zveruje Matici slovenskej štát, je nevyhnutné zmeniť doterajšiu štruktúru Matice slovenskej a pri zachovaní jej verejnoprávnej oddeliť riadenie inštitučnej časti od spolkovej časti, ktorá má náplň občianskeho združenia a tomu usposôbený samosprávny charakter.

V súlade so signatármi Memoranda (Kultúra, 24, 20. októbra 2021, č. 17) som presvedčený, že hlbokú krízu v Matici slovenskej treba neodkladne riešiť. **Jediným východiskom je prijať nový zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Matici slovenskej**, ktorý presne vymedzí kompetencie a úlohy inštitučnej zložky (ústavy a odborné pracoviská) a spolkového hnutia a zároveň definitívne ukončí hanebnú éru platených volených funkcionárov. Presné vymedzenie kompetencií, práv a povinností inštitučnej i spolkovej časti umožní preklenúť úskaliami vývoja Matice slovenskej a na ďalšie desaťročia zefektívni jej činnosť. Inštitúcia i matičné členské združenie týmto nadobudnú priestor pre vzájomnú kooperáciu a vytvorí sa aj predpoklad pre nové usporiadanie vzťahov a spolupráce medzi Maticou slovenskou a Slovenskou národnou knižnicou, a to tak pri zbierkových fondoch (napr. scelenie archívnych fondov), pri vedeckej a odbornej súčinnosti, ako i pri prezentácii národného kultúrneho dedičstva (I. budova Matice slovenskej).

Matica slovenská, ako verejnoprávna, národná kultúrna ustanovizňa, je potrebná aj v 21. storočí, v storočí globalizačných trendov. Jej osvedčená úloha pri rozvoji a ochrane slovenskej kultúry, slovenského jazyka, slovenského kultúrneho dedičstva doma a v zahraničí je aj v súčasnosti jedinečná a nenahraditeľná.

Ján Bobák

(Uverejnené v časopisu KULTÚRA, roč. 24, 3. novembra 2021, č. 18)